

Közös Agrárpolitika 2023 után az erdőgazdálkodásban

„Megújuló vidék – megújuló agrárium”

Loncsár Krisztina¹, Pap László², Szentpéteri Sándor³

Az Európai Unió Bizottsága 2022. november 7-én elfogadta Magyarország Közös Agrárpolitikai Stratégiai tervét (KAP Stratégia), amely alapján a források 2023. január 1-től felhasználhatóvá válnak. Az egész agrárium számára az összesen 14,7 milliárd euró, azaz mintegy 5300 milliárd forint költségvetésű Közös Agrárpolitika biztos alapot jelent a következő időszakra. Ezen az összegben belül kiemelkedő a magyar költségvetési forrás mértéke, amely mintegy 6,3 milliárd euró. Az erdőgazdálkodási ágazatra fordítható mintegy 310 milliárd forint öt év alatt közel háromszorosa az előző hétéves KAP-ciklusban eredetileg rendelkezésre álló összegnek. Nagyon nagy előrelépés ez a magyar erdők és a magyar erdőgazdálkodás történetében!

Az ágazati beavatkozási logika tervezésére a belső erősségek és gyengeségek, valamint a külső körülmények által meghatározott lehetőségek és veszélyek adat- és trendelemzésére alapozva került sor. A legfontosabb 3+1 célkitűzés ez alapján:

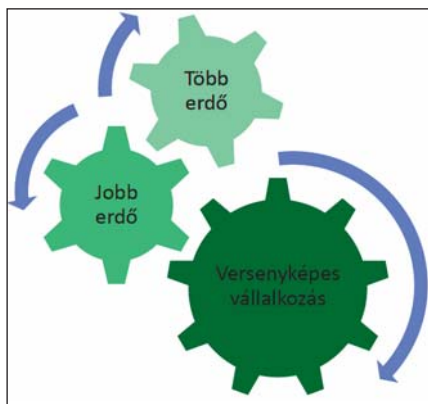
Több erdő

A klímaváltozás megkérdőjelezhetetlen hatással van és lesz az egyes termőföldek hasznosíthatóságára, annak környezeti és gazdasági fenntarthatóságára. Így a földhasználatváltás megfontolása a jövőben egyre inkább szükségserűvé válik. Ugyanakkor az erdősítés és fásítás alkalmassága tekintetében is egyre erőteljesebb hangsúlyt kell fektetni a múltbéli tapasztalatok és alkalmassági szempontok mellett a jövőbeli klímaalkalmassági modellezés előrejelzéseire is.

Jobb erdő

A klímaváltozás minden kétséget kizáróan eddig nem látott kihívások elé állítja a már létező erdőállományokat és gazdálkodókat is. A klímaváltozás gyorsulása egyértelműen meghaladja az erdők és az egyes fafajok megtapasztalt alkalmazkodóképességét. Az erdők túlélését és alkalmazkodását emberi tudásunk és előrelátásunk legjavával kell megsegíteni.

A klimatikus kihívások mellett az európai értékrendben egyre fontosabb a

környezeti értékek és a társadalom legszélesebb rétegeinek növekvő elvárásai az ökoszisztéma szolgáltatások irányában. Az EU számos stratégiája jelöl ki új sarokpontokat, elmozduló hangsúlyokat, amely a mezőgazdaság mellett az erdőgazdálkodással szemben is magasabb elvárásokat támaszt. Szerencsére ezek mellé egyre szélesedő, és a tagállamok által egyre rugalmasabban tervezhető segítséget, pénzügyi ösztönzőket is kínál. A 2023–2027 időszakban ezek elsősor-

ban (még) a Közös Agrárpolitika forrásai, ugyanakkor már új, piaci források bevonásával is operáló lehetőségek is kidolgozás alatt állnak.

Hatékonyabb erdő alapú gazdaság

A fenntarthatóság hármas célrendszerében a környezeti és társadalmi fenntarthatóságtól nem elválasztható a gazdasági fenntarthatóság. Hiszen az erdők környezeti és társadalmi funkcióját kezelő-gondozó erdőgazdálkodók szempontjából nem nélkülözhető szempont ezek költségének, illetve megélhetésük biztosítása sem. Amikor az erdők klíma- és környezeti funkciójára nagyobb hangsúly helyeződik – ami óhatatlanul korlátozza az erdők gazdasági haszonvétel-optimalizálását, nagyon fontos figyelni az új lehetőségekre is. A hozzáadott érték növelése és az üzemi, üzleti hatékonyság javítása hazánkban nemcsak az erdő- és mezőgazdaság, de a hazai tulajdonú vállalkozások összessége számára is az egyik legfontosabb gazdasági kihívás: inkább rövid, mint középtávon.

Tudásgazdag és innovatív erdőgazdálkodás

A fenti három tematikus cél elérése nem lehetséges élethosszig tartó tanulás, tájékozódás nélkül. Ezért a KAP Stratégia átfogó célja is az innováció ösztönzése, az így létrehozott magasabb szintű tudások és innovációk gazdálkodókkal való megosztása, valamint a gazdálkodók, tulajdonosok és egyéb érintett szereplők

¹ szakmai tanácsadó, AM Erdészeti Fejlesztéspolitikai és Innovációs Főosztály

² erdészeti referens, AM Erdészeti Fejlesztéspolitikai és Innovációs Főosztály

³ főosztályvezető, AM Erdészeti Fejlesztéspolitikai és Innovációs Főosztály

közötti folyamatos és könnyen hozzáférhető tudásmegosztás biztosítása. Ahogy minden szakterületen, úgy az erdőgazdálkodásban is nagy fokú specializáció van jelen, a szakemberek különböző részterületek mesterei, amely speciális – vagy éppen a távolabbi jövőbe mutató – tudás megosztására számos eszközt kínál a KAP Stratégia. Ezeket az ágazatnak a korábbiaknál sokkal hatékonyabban kell használnia.

Régi ismerősök és újdonságok a KAP Stratégiában erdőgazdálkodók részére

A korábbi EU-s keretrendeletet (1305/2014/ EU) felváltó új jogforrás (2015/2021/ EU) új struktúrában kínálja a vidékfejlesztési támogatási eszközöket. A korábban külön nevesített jogcímek helyett csak beavatkozástípusokat nevesít: ezekben kell elhelyezni a régi és új szakmai tartalmakat. Ezzel együtt a KAP Stratégia kínálatában megmaradnak mindazok az elemek, amelyeket a gazdálkodók kihasználtak, emellett a nagyobb tervezési szabadságot kihasználva új, előremutató lehetőségekkel is bővül. Az egyes konkrét támogatási eszközök az új nevezéktan szerint „beavatkozások” néven jelennek meg, azonosítójuk pedig az EMVA forrás tekintetében RD (rural development, vagyis vidékfejlesztési beavatkozás).

Erdő területeknek nyújtott Natura 2000 kompenzációs kifizetések (RD34)

Bővül a kompenzációs kifizetésre jogosult erdőrészek köre, a Natura 2000 kijelöléssel nem rendelkező, de 2009. évi XXXVII. törvény 7. cikk (1) bek. a-d) pontjában foglalt természetesszerű erdőrészekre is teljesíthető lesz a kompenzációs kifizetés. A magyar KAP Stratégia itt tartalmaz egy maximális támogatási összeget, úgynevezett „sapkát” (capping), amely alapján a magánerdő-gazdálkodók továbbra is 100%-ban, míg egyes állami erdőket kezelők a jogosultságuk 2–50%-áig juthatnak hozzá ehhez a kompenzációs kifizetéshez.

Erdőtelepítés és fásítás (RD38), erdőtelepítés ápolása és kieső mezőgazdasági jövedelem pótlása (RD39)

A 2115/2021/EK rendelet szerint a korábban egységes jogcímet technikailag két külön beavatkozásban kellett megtervezni. Az első továbbra is az erdőtelepítés és az ipari célú fás szárú ültetvény „első kivitele”, míg az erdőtelepítés esetén ad-

ható ápolási költség és (amennyiben releváns) a kieső mezőgazdasági jövedelem pótlása „többéves kötelezettségvállalás” beavatkozási típusként kerülhetett rögzítésre. A megvalósítást a közreműködő hatóságok a lehető legteljesebb mértékben igyekeztek a korábbihoz hasonló módon megoldani. A beavatkozás tartalmában nagyobb hangsúly került a klímaalkalmasságra, továbbá fokozatokba rendezéssel szakmai pontosításra került az elegyítés.

Az erdőgazdálkodás környezeti fenntarthatóságát szolgáló (nonprofit) beruházások (RD41)

Az új jogi keret alapján több korábbi jogcím került összevonásra, valamint a tervezési mozgásteret kihasználva, jelentős új elemekkel bővítésre. A korábbi jogcímek célterületként tartják meg nevüket és lényegi tartalmukat.

Újdonság a „javított felújítás” bevezetése, amely annak felismeréseként kerülhetett be a KAP Stratégiába, hogy a felújítandó erdő környezeti és klímaellenállási potenciáljának javítása érde-

kében olyan esetekben is célszerű lehet ösztönző alkalmazása, ha az nem ér(het)i el a szerkezetátalakítás szintjét. Célterületek:

- A) célterület: Az erdőpotenciált veszélyeztető biotikus és abiotikus károk megelőzése
- B) célterület: Az erdőpotenciál abiotikus vagy biotikus károkozást követő helyreállítása;
- C) célterület: Az erdei ökoszisztémák klímaváltozással szembeni ellenálló képességének, alkalmazkodásának vagy környezeti értékének növelése:

C/1: Erdőszerkezet-átalakítás;

C/2: Javított felújítás az elegyesség növelésével;

C/3: Klímarezisztens szaporítóanyag-gal történő felújítás.

Erdő-környezetvédelmi többéves kötelezettségvállalások (RD35)

A környezeti vagy klíma célok irányában tett tartós vállalásokat, az előbbinél is magasabb szintű elkötelezettsé-

get kívánják ösztönözni a jelentősen kibővített erdő-környezetvédelmi célprogramok. A legjelentősebb újdonságok: a folyamatos erdőborítás ösztönzése érdekében a faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra áttérés vállalása, a szerkezetátalakítás vagy javított felújítás több éven át tartó, folyamatos (vagyis tarvágás nélküli) vállalása, valamint a kisléptékű ökoszisztéma-szolgáltatások modulárisan összeválogatható lehetősége. Ez utóbbi kimondottan az átlagos erdőrészek számára választható, ezért más EKV-vállalással együtt nem igényelhető. Céltérületek (zárójelben a vállalás időtartama):

- 1: Folyamatos erdőborítás ösztönzése (10 éves): örökerdő-üzemmódra áttérés, vagy örökerdő-üzemmód fenntartása, vagy faanyagot nem termelő üzemmódra áttérés
- 2: Klímaalkalmazkodást segítő felújítások ösztönzése tarvágás nélkül (állománytól és céltől függően 5–10 éves): Folyamatos javított felújítás vagy folyamatos szerkezet-átalakítás
- 3: Idegenhonos fafajok visszaszorítása (5 éves)
- 4: Tisztás visszaalakítása (5 éves)
- 5: Kézi munka igényes ápolás (5 éves)
- 6: Természetkímélő anyagmozgatás (5 éves)
- 7: Moduláris – kis léptékű ökoszisztéma-szolgáltatások (5 éves): mikroélelőhelyek megőrzése (pl. kis vízfelület, nagyon öreg / biotóp fák, vizes élőhely, gyepfolt, böhönc, álló vagy fekvő holt fa, cserjecsoport, terméketlen terület); 2: odúkihelyezés; 3: makkfalca-kihelyezés és -feltöltés/év; 4: szórvány elegyfák megőrzése; 6: közjóléti infrastruktúra gondozása.

Közös újdonság, hogy – hasonlóan az agrár-környezetvédelmi vállalatok közel 20 éves rendszeréhez – az EKV vállalatokat is évenként gazdálkodási naplóban is rögzíteni kell, amelynek célja a gazdálkodás tudatosságának és a támogatások ellenőrzésének, valamint a kifizetések gyorsításának segítése.

Erdőgenetikai többéves kötelezettségvállalások (RD36)

Az erdők megújulásának jövője a megfelelő genetikai alapok megőrzésében és javításában gyökerezik, amelyben – a klímaváltozásnak a természetes adaptációs képeséget meghaladó üteme miatt – különösen fontos az ember, a tudomány segítségül hívása. Ebben a

támogatási, ösztönző körben logikai változás nem történik, mindössze a végrehajtás egyértelműsítése érdekében pontosításra került az összes lehetséges változat, mind az in situ, mind az ex situ megoldások létesítése és fenntartása kapcsán.

A versenyképes erdőgazdálkodást szolgáló (for profit) beruházások (RD40)

A fenntartható erdő alapú gazdaság nélkülözhetetlen dimenziója a *vállalkozások versenyképességének javítása, a magasabb hozzáadott értékre törekvés, valamint a vállalati hatékonyság javítása.*

A versenyképeség javításának egyik eszköze a technikai-technológiai fejlesztések ösztönzése. A KAP Stratégiában első ízben kerülhetett azonos beavatkozásba az erdőalapú gazdaság, mint termékpálya minden szereplője: a csemetekertektől az erdőgazdálkodókön és szolgáltatókon át az elsődleges feldolgozásig.

Szintén az új rendeletről fakadó újdonság, hogy lehetővé válnak nem csak gép és technológia, hanem komplex telephelyi vagy üzemi fejlesztések is, amely történelmi lehetőség a magasabb hozzáadott értékű, feldolgozott, versenyképes termék-előállítás irányába történő elmozdulásra. Céltérületek:

- 1: Erdészeti szaporítóanyag-előállítás fejlesztése: telephely- és technológiafejlesztés
- 2: Az erdőgazdálkodási alaptevékenység fejlesztése: telephely és technológia-fejlesztés
- 3: Erdőgazdálkodásból származó termékek hozzáadott értékének fejlesztése (kivéve élelmiszertermék előállítás): telephely- és technológiafejlesztés
- 4: A korszerű erdőgazdálkodás hatékonyságának javításához szükséges digitalizációs fejlesztések: speciális eszközök, szoftverek, szolgáltatások
- 5: Erdei termelési potenciál mobilizálása: befejezett ápolás, tisztítás, törzsnevelés jellegű beavatkozás

Mivel a fentiek mind jövedelemtermelő (for profit) beavatkozások, ezért a támogatás maximális mértéke 65% lehet. A támogatás az 1–4. céltérület esetében a ténylegesen felmerült költségek alapján („számlás”), míg az 5. céltérületnél (amely megegyezik a VP 8.6.2. jogcímmel) továbbra is előre kalkulált egységköltség alapon (50% támogatástartalommal) kerül kifizetésre.

Fiatal erdőgazdálkodó vállalkozásindítása (RD08 – 2. céltérülete)

A hazai mezőgazdákhoz hasonlóan a hazai erdőgazdálkodó utánpótlást és szakmai megújulási képességet is komolyan veszélyezteti a fiatal erdőgazdálkodó vállalkozók alacsony aránya. Ezért a *fiatal erdőgazdálkodók vállalkozásindításának ösztönzése* is támogatható lesz. A támogatás a „Generációs megújulás induló vidéki és fiatal erdőgazdálkodó vállalkozók támogatásával” beavatkozás 2. céltérülete.

Jogosult a 40. életévet még nem töltött, jogosult erdészeti szakember magánszemélyként, vagy öt évnél nem régebben működő, erdőgazdálkodás főtevékenységű vállalkozás önálló aláírási joggal rendelkező vezető tisztségviselője és többségi tulajdonosaként. Az összes feltételnek egyazon személy te-

kintetében kell teljesülnie. A vállalkozásindítás 5+5 éves üzleti terven alapul, a támogatás az üzleti tervben megfogalmazottak teljesítését fedezi. A fiatalok vállalkozásindításának sikerességét kötelező képzés és mentorálás (speciális szaktanácsadók) is segíteni hivatott.

Erdőtűzek megelőzésének és kockázatcsökkentésének együttműködés alapú támogatása (RD37)

Teljesen új lehetőség, amely a KAP keretrendelet „együttműködések”, mint új beavatkozástípus keretében került kialakításra. Az együttműködés célja környezeti fenntarthatósági, legalább 1 000 hektár erdőterület vonatkozásában a tűz vagy egyéb károsodás megelőzése komplex – elsősorban természetközeli – eszközökkel. Az együttműködésnek legalább 5 tagból kell állni. Az együttműködés alapja az erdőgazdálkodási tevékenység, ugyanakkor erdőgazdálkodók mellett más, közvetlenül érintett földhasználók is tagjai lehetnek (pl. önkormányzat). A konstrukció sajátossága, hogy egyben képes finanszírozni mind az együttműködési, mind a

közös cél megvalósítása érdekében a tagoknál felmerülő beruházási költségeket. A résztvevők számára kötelező, speciális képzés is előírásra került.

Képzési (RD58), tanácsadási (RD59) tájékoztatási (RD60) szolgáltatások és innovációs együttműködések (RD61)

Végül, távolról sem utolsósorban az erdőtulajdonosok és erdőgazdálkodók számára a legjelentősebb, *eddig alulhasznosított lehetőség a tudásbővítés, tudásátadás és tájékoztatás, illetve az innovációs együttműködések terén ki-*

nálkodik. Az új ciklusban a teljes agrár-gazdálkodói kör számára megújul, megerősödik, szervezetté és minőségivé válik a KAP-támogatásra jogosult tudásbővítési és tudásmegosztási szolgáltatások rendszere. Új szereplő is bevonásra kerül, az Erdészeti Ágazati Tudásközpont Non-profit Kft.

A tudásbővítés támogatott kötelező és választható képzések, továbbá beemutató üzemi programok formájában lesz elérhető. A tudás átadásának különböző formái pedig: általános tájékoztatás nyújtása, amelyben a gazdálkodó megy általános, elsősorban KAP-specifikus információért a falugazdászhoz. A falugazdászok ágazati tudásának megerősítése nélkülözhetetlen. Jóval magasabb szakmai szintet képvisel a támogatható szaktanácsadás, amely során adott gazdálkodó alapvető erdőgazdálkodói jogai gyakorlása és kötelezettségei teljesítésén túlmutató, elsősorban KAP-specifikus, illetve a jövőbe mutató EU szakpolitikákra vonatkozó kérdése kapcsán a szaktanácsadó házhoz megy a legjobb megoldás közös megtalálása érdekében.

További vidékfejlesztési lehetőségek – nem csak erdőgazdálkodóknak Mezőgazdasági termelők tevékenységének diverzifikációja (RD 11)

A cím kissé megtévesztő, mivel jogosultak az erdőgazdálkodók is. A beavatkozás keretében azon tevékenységek támogathatóak, amelyek valamilyen módon kapcsolódnak mezőgazdasági vagy erdőgazdálkodói tevékenységhez.

A beavatkozás a nem mezőgazdasági vagy erdőgazdálkodási termelő és szolgáltató tevékenységek fejlesztését szolgáló beruházásokat támogatja. Vállalni kell, hogy a támogatott beruházás eredményeképpen a nem mezőgazdasági vagy erdőgazdálkodási tevékenységből származó árbevétel nő, a kötelezettségvállalási időszak végére a projekt összköltségének legalább 10%-át eléri.

Vidéki infrastrukturális fejlesztések kistelepüléseken (RD 43)

A cím itt is kissé megtévesztő, mivel a KAP Stratégiai leírásában nincs „kistelepülés” megkötés (1000 fő alatti lakosszám), így várhatóan minden vidéki település jogosult lesz. A „C” célterületre jogosult erdőgazdálkodó is: külterületi helyi közutak fejlesztése (kizárólag helyrajzi számmal ellátott, a támogatást igénylő tulajdonában vagy vagyonnevezésében lévő).

Vidékfejlesztési együttműködés a térségi aktív és ökoturisztikai fejlesztésért (RD 51)

Szintén új formában, az együttműködések között került megfogalmazásra. Célja a pontszerű attrakciófejlesztések hálózati kínálatba szervezése. Legalább egy mezőgazdasági termelő, vagy erdőgazdálkodó és legalább egy, turizmussal foglalkozó, helyi nonprofit szervezet vagy

helyben működő, turisztikai szolgáltatást nyújtó vállalkozás együttműködése támogatható. Csak olyan együttműködés támogatható, amely új együttműködésként jön létre és hajtja végre ezt a tevékenységet, vagy már meglévő csoportosulás kezd új tevékenységet.

Vidékfejlesztési együttműködés a biomassza alapú gazdaság fejlesztéséért (RD52)

A lokális erőforrásáramokban nagy léptékű import anyag és szolgáltatás je-

lenik meg. Olyanok is, amelyek céljukban, rendeltetésükben lokális biomassza alapú megoldásokkal is kiválthatók. Ugyanakkor utóbbiak nem megszokottak, sok esetben nem ismeretek a döntéshozók előtt, megvalósításuk összetettebb (akár kevésbé kényelmes a felhasználó számára), mint a térségbe akár nagy távolságról importált megoldásoké.

A beavatkozás fókuszja a biomassza alapok lokális felhasználására került, ezért a gazdálkodók mellett a területi közszolgáltatási szereplők – pl. önkormányzatok, más helyi közszolgáltatók – is kulcsszereplők az együttműködésekben. Az együttműködés irányulhat új termék vagy szolgáltatási megoldások közös kialakítására, mint pl. biomassza alapú lokális megújuló energia ellátás, melléktermék vagy hulladék szakszerű újra felhasználása vagy újrahasznosítása stb.

Nagyon fontos továbbá a mezőgazdasági termelőknek szóló, de az erdészek szívének is kedves agrár-erdészeti támogatások megújulása. A legfontosabb előrelépés, hogy az agrár-erdészeti rendszer elemét képező parcellarészek is támogatható mezőgazdasági területek maradnak. További újdonság, hogy a mezővédő célú agrár-erdészeti rendszereknek nemcsak a telepítése

(RD21), hanem az ápolása, sőt az elfoglalt területen kieső mezőgazdasági jövedelem pótlása is további hét évig támogathatóvá válik (RD22). Jó volna, ha a mezőgazdasági területekkel is gazdálkodó erdőgazdálkodók jó példával járnának elől a mezővédő fasorok és erdősávok (vissza)telepítésében, legelő és kaszáló gyepek fákkal változatosabb tételében.

Illusztrációk: **AM, KTI, Magyar Mezőgazdaság, EU-CAP, DepositPhoto**